

'Be SportsMinded'

in de praktijk

In april 2012 is 'Be Sports-Minded', de nieuwe methode voor BSM van de persen gerold. Na drie jaar voorbereiden, schrijven en redigeren is het af en direct bruikbaar voor collega's die dit mooie vak doceren. Vijf ervaren BSM-docenten (Koen Antoni, Oscar Linde, Eric Swinkels en Dennis Witsiers en ondergetekende) vormen de denktank achter deze methode. Alle vijf zijn betrokken bij de BSM-netwerken, die geïnitieerd door de SLO, worden bijgewoond door collega's van zo'n tachtig scholen. Zij zijn al vele jaren bezig zijn met elkaar te blijven bouwen aan ons vak.

Door: Wessel van de Kamp

BSM is een relatief nieuw vak (vanaf 1998) dat zich opmerkelijk snel heeft ontwikkeld tot een havo- en vwo-waardig vak waar we trots op zijn. Toch is er nog veel werk aan de winkel en we hopen dat Be Sports-Minded daar een bescheiden steentje aan bij kan dragen.

Uit de praktijk

Voor het opbouwen van deze methode hebben we een aantal keuzes gemaakt. Ons vak is modulair opgebouwd. De landelijk geldende eindtermen bepalen de inhoud van het programma maar niet de volgorde. Elke sectie bepaalt zelf het programma waarbin-

nen ze de eindtermen aan de orde wil stellen. Dat betekent dat programma's van verschillende scholen inhoudelijk vergelijkbaar zijn maar qua volgorde kunnen verschillen. Ondanks deze verschillende programma's is er aldoende een consensus ontstaan over het niveau van de inhoud, toetsing en beoordeling van BSM-onderdelen, vooral door de vele contacten tussen BSM-scholen binnen de netwerken, de BSM-studiedagen en de ontwikkeling van toetsvoorbeelden (zie www.bsm.slo.nl). Mede hierdoor is er steeds meer een mooie mix van theorie en praktijk ontstaan. Eindtermen uit verschillende domeinen worden binnen dezelfde module geproblematiseerd. Als je bijvoorbeeld bezig bent met softbal dan is het mogelijk om daarbij ook 'het elkaar coachen' aan de orde te stellen.

Boek en website

De methode bestaat uit een boek en een bijbehorende website www.besportsminded.nl. In het boek staat alle kennis die een BSM-leerling nodig heeft, voor zowel havo als vwo. Vanwege het modulaire karakter hebben we ervoor gekozen in het boek de domeinen te volgen waarin de eindtermen zijn geordend. Op de site kunnen de leerlingen vinden wat ze nodig hebben: alle opdrachten, allerlei bijlages (bijvoorbeeld spelregels, lesvoorbereidingsformulier) en diagnostische vragen om te oefenen voor theoretische toetsen. De docent kan er een handleiding voor de methode vinden, een toetshandleiding, uitleg over rubrics (beoordelingscriteria)

en een toetsenbank voor de theoretische toetsen. De praktische opdrachten zijn op eenvoudige wijze van de site te downloaden en te verplaatsen naar de eigen elektronische leeromgeving (ELO). Alle opdrachten zijn op eenzelfde, uniforme wijze (big six) opgebouwd.

Omdat elke docent zelf bepaalt wanneer een onderdeel aan de orde komt en een havo 4 leerling nou eenmaal minder aan kan dan een vwo 6-leerling, hebben we er voor gekozen opdrachten aan te bieden in oplopende moeilijkheidsgraad (vier fasen). De docent kan dus zelf kiezen welke opdracht er wordt verbonden aan een module. Afhankelijk van de beginsituatie van de leerlingen en het moment waarop die specifieke module plaatsvindt.

Hulp bij theorielessen

In de praktijk van alledag is wel gebleken dat de BSM docenten het verzorgen van goede theorielessen het moeilijkst vinden. Wij (gymdocenten) zijn steengoed in het verzorgen van praktijklessen en we zijn ook creatief genoeg om daar voor BSM een goede invulling aan te geven. Maar het doceren van 'trainingsleer' of blessure behandeling is toch een ander verhaal. Om hierin tegemoet te komen hebben we in de opdrachten ook al een aantal didactische werkvormen verwerkt. De opdracht dwingt de docent de leerstof op een bepaalde manier te (laten) doceren. Het vormen van zogenaamde expertgroepen, het schrijven van stelopdrachten, het maken

Het boek

van documentaires en allerlei vormen van debat geven de docent handvatten om de theorielessen vorm te geven. (Voor meer informatie over 'Be Sports-Minded' verwijst ik naar het artikel van Dennis Witsiers in de LO nr. 2, 2012)

Hoe werkt het?

Sinds dit schooljaar is er een groot aantal scholen met de methode 'Be Sports-Minded' aan de slag gegaan. Ongeveer 2000 leerlingen hebben er dit schooljaar al mee gewerkt. De *Lichamelijke Opvoeding* heeft er aandacht aan besteed door er een recensie over te schrijven (LO nr. 6, 2012) en nu is het tijd om eens een kijkje te nemen in de dagelijkse praktijk. Hoe is het nu om met deze methode te werken? Welke mogelijkheden heeft ze te bieden?

Het is prettig te werken vanuit één boek. Voor het tijdperk 'Be Sports-Minded' waren we gewend ons materiaal voor de lessen overal vandaan te halen. De basis voor de theorie was een combinatie van het betere knip- en plakwerk, gekoppeld aan een gezonde verzameloede, aangevuld met zelf ontwikkelde readers. Die tijd is nu voorbij. Voor alles wat aan de orde moet komen bij BSM is er een theoretische onderbouwing beschikbaar, gebaseerd op moderne onderwijsfilosofie, wetenschappelijke bronnen en jarenlange ervaring. Voor alle onderwerpen zijn er een bijpassende opdrachten in oplopende moeilijkheidsgraad met bijbehorende toetsvragen. De leerlingen zijn gewend hun boek, tijdens de theorielessen of lessen waarin theorie behandeld wordt, bij zich te hebben. Het is ook volstrekt normaal dat je voor een samenwerkingsopdracht kunt verwijzen naar dat hoofdstuk in het boek waar alle 'ins and outs' van samenwerken worden besproken.

Voorbeelden

Hoe het nu werkt eindtermen om te zetten naar concrete lessen en opdrachten wil ik hier duidelijk maken aan de hand van een aantal voorbeelden.

Een BSM-netwerk begeleider vertelt:

Ik heb deze week mijn netwerkbijeenkomsten gehad en men is zeer enthousiast over het boek. Ze geven aan dat het structuur in hun lessen geeft en dat ze nu een zinvolle invulling kunnen geven aan de theorielessen, die nu ook steeds vaker in een theorielokaal worden gegeven. De voorbereiding van deze theorielessen kost nog wel veel tijd, maar het boek en de website geven goede richting. Waar voorheen veel zelfstudie werd gegeven, wordt er nu onderwijs gegeven. Soms nog te klassikaal, maar men is wel op zoek naar goede didactische werkvormen, waarbij veel gebruikt wordt gemaakt van activerende didactiek. Leidraad blijft Be Sports-Minded!!!

Ik merk ook dat de netwerkbijeenkomsten gestructureerder verlopen omdat de docenten 'zekerder' zijn geworden door de methode. Het geeft ze veel houvast! Ze kunnen gerichter hun theorielessen invullen.

Bij het domein Bewegen en Samenleving is er een aantal eindtermen geformuleerd door de overheid. Eén daarvan is subdomein E2 over 'Toekomstoriëntatie. Als volgt geformuleerd:

H14/V15. De kandidaat kan op basis van eigen ervaring met werkzaamheden in het werkveld sport en bewegen een bewuste keuze maken voor de eigen (toekomstige) rol in dat werkveld.

In het boek is een hoofdstuk gewijd aan dit onderwerp, waar de leerling op kan terugvallen en er is een aantal opdrachten geformuleerd waaruit de docent kan kiezen. Er is een serie van opdrachten gemaakt over het geven van een sportadvies. Dit gebeurt in een computerlokaal en de leerling gaat hierin uitzoeken – op basis van een gerichte vragenlijst - welke sporten bij hem/haar passen en welke motieven hij/zij heeft om te gaan sporten. Je kunt er als docent ook voor kiezen, hierna een opdracht te doen voor een andere leerling een advies te formuleren. Een andere optie is om de leerlingen een sportautobiografie te laten schrijven waarin een aantal onderwerpen aan de orde komen waardoor de leerling nadenkt over de motieven waarop zij ooit tot een sportkeuze zijn gekomen. Verder zijn er nog opdrach-

ten voor leerlingen om uit te zoeken welke vervolgstudies er zijn op het gebied van sport op hbo en wo niveau. Voor dit onderwerp is er ook een stage-opdracht geformuleerd. Bij al deze opdrachten komen de motieven voor een sportkeuze aan de orde en verbreedt de leerling zijn/haar blik op het werkveld.

Ik zelf kies bijvoorbeeld voor de opdracht van het schrijven van een sportautobiografie aan het begin van de vierde klas. Het voordeel hiervan is dat de leerling – naast het reflecteren op zijn/haar motieven - zich ook aan mij voorstelt en ik een mooi beeld krijg wat voor leerling het is wat betreft zijn/haar sportverleden. Bij het onderwerp 'meten van fitheid' laat ik de sportkeuze nog een keer terugkomen door de vraag te stellen: 'nu je de grondmotorische eigenschappen van jezelf gemeten hebt, welke sport zou er op basis van deze gegevens nog meer bij jou passen?'

Leerlingen stellen toetsen samen

Een ander voorbeeld. Voor de VWO BSM-leerlingen is er binnen Bewegen en Regelen in subdomein C4 Reflecteren op het regelen van bewegeneindterm 11. Als volgt geformuleerd:

V 11. De kandidaat kan aangeven en verklaren welke (mentale, sociale, biomechanische en trainingskundige) factoren een rol spelen bij de begeleiding van individuen en groepen in uiteenlopende bewegingssituaties.

In hoofdstuk één en twee zijn veel aspecten beschreven over de hier genoemde onderwerpen en er is op de website een opdracht geplaatst op basis van de didactische werkvorm 'expertgroepen'. Dat houdt >>

Niveau	omschrijving	Toetswoorden
1. Herinneren	Onthouden, memoriseren; ophalen relevante kennis; parate objectieve kennis	Noem , herken, definieer , wijs aan, kies, vind, vul in
2. Begrijpen	De betekenis achterhalen van informatie; de betekenis kunnen verbinden met andere kennis	Leg uit , verklaar , verhelder, beschrijf, geef voorbeeld, licht toe
3. Toepassen	Eerder verworven kennis en inzicht gebruiken in nieuwe situatie of om (nieuw) probleem op te lossen	Toon aan , leg plan van aanpak uit, los op ,
4. Analyseren	Vereenvoudigen van ingewikkeld probleem; materiaal/bronnen in stukjes verdelen, ontdekken hoe de stukjes gerelateerd zijn tot elkaar en tot een complete structuur	Vergelijk , selecteer , deel in, bepaal kenmerk, ontleed, structureer, determineer
5. Evalueren	tot een afgewogen beargumenteerd oordeel komen; een standpunt innemen	bekritiseer , test, beoordeel, licht door
6. Creëren	Elementen toevoegen tot een samenhangend geheel, tot iets nieuws, tot een ontwerp	Adviseer , ontwerp , construeer, rapporteer

en voelen zich hierdoor verantwoordelijk. Beoordeel ik de geformuleerde toetsvragen als goede, ladingdekkende toetsvragen en hebben ze een helder antwoordmodel dan stel ik de toets samen uit de vragen die de leerlingen zelf hebben gemaakt. Dit lijkt een beetje op Sinterklaas gedrag, maar één ding: als het leerlingen lukt om goede toetsvragen te formuleren, dan hebben ze de stof aardig door en dat is uiteindelijk mijn doel. Bij de opdracht is een rubric toegevoegd met de criteria voor een presentatie, een goede hand-out en goed geformuleerde toetsvragen met een antwoordmodel.

in dat er vijf onderwerpen zijn bepaald binnen deze eindterm en ik verdeel deze onderwerpen over vijf groepjes (V5 BSM). Elk groepje is expert over dat deel van de stof. Zij krijgen de opdracht een presentatie te verzorgen over hun onderwerp, waarbij ze een hand-out moeten samenstellen voor de andere leerlingen uit hun BSM klas – over dat specifieke onderwerp – die een meerwaarde levert bovenop alle informatie in het boek. Ze moeten dus aan de slag om extra informatie te zoeken. Daarnaast moeten ze uit alle categorieën uit de taxonomie van Bloom (zie hieronder) een toetsvraag met antwoordmodel formuleren. De presentatie, de kwaliteit van de hand-out en van de toetsvragen leveren de helft van het eindcijfer op. De andere helft komt tot stand door een schriftelijke toets.

Bron: http://iclweb01.fsw.leidenuniv.nl/walhain/geschiedenis/Level_3/Didactiek/Syllabus/Bloom/TAXO

Deze opdracht en didactische werkvorm heeft een aantal voordelen. Mijn doel is dat de leerlingen naast kennis, een analytische en kritische houding ontwikkelen. Door ze expert te maken van een deel van de stof, het maken van de hand-out en de toetsvragen, worden ze gedwongen zich te verdiepen in dit onderwerp. Vooral ook omdat de hand-outs en de toetsvragen de basis zijn voor de toets die hierna volgt. De leerlingen zijn voor de toets van elkaar afhankelijk

Meten van grondmotorische eigenschappen

Lesgeven in theoretische onderdelen

Domein B Bewegen: minstens tien (verplichte) onderdelen eigen vaardigheid (en twee keuzeactiviteiten), waarbij ook aandacht is voor andere rollen als scheidsrechter, coach, jurylid, e.d.

Doelspel	Slag- en loopspel	Terugslagspel	Turnen 1	Turnen 2
Dans	Atletiek Lopen	Atletiek Werpen	Atletiek Springen	Zelfverdediging

Praktijk koppelen aan andere doelen

De praktijkonderdelen van BSM (uit domein B: Bewegen; zie schema hieronder) worden steeds meer gekoppeld aan andere te realiseren eindtermen uit de domeinen Bewegen en Regelen en Bewegen en Gezondheid.

Het is bijvoorbeeld goed te organiseren om bij elk spel het leiden van dat spel, als scheidsrechter, aan de orde te stellen. Hierbij is het ook mogelijk om de lessenserie van dat spel af te sluiten met een toernooitje, waarbij 'organiseren' naar voren komt. Als je een leer-

ling hebt die dit specifieke spel goed beheerst, kun je die leerling vragen (een onderdeel van) dit spel aan de medeleerlingen te onderwijzen zodat het lesgeven aan elkaar te combineren is met andere doelen. Denk ook aan de mogelijkheid om praktische kennis over de warming-up en de 'cooling-down' te combineren in zo'n lessenserie. Voor al deze genoemde onderwerpen staat er veel informatie in het boek. Tijdens deze praktijkmodules zijn veel combinaties van eindtermen te realiseren, waarbij het gebruik van de methode een meerwaarde is voor de leerlingen.

Bij aanvang van dit artikel heb ik gesteld dat wij gymnastiekers zeer goed in staat zijn

om onze lessen goed te organiseren. Deze methode helpt de BSM-docent, naast deze praktische vaardigheden, zich te ontwikkelen tot een goede BSM-docent, die nadenkt over didactische werkvormen, en hoe theoretische kennis over te brengen die bij dit examenvak hoort. De toetsenbank en de opdrachten helpen deze theoretische onderdelen te beoordelen. Voor de leerlingen betekent dat BSM herkenbaar is geworden in een herkenbaar en overzichtelijk boek met een website, waar alle informatie te vinden is die nodig is dit vak voldoende en op niveau te volgen. Veel succes!

Als je geïnteresseerd bent kun je via de site www.besportsminded.nl meer informatie vinden.

Foto's: Hans Dijkhoff ◀■

Contact:

kam@guido.nl